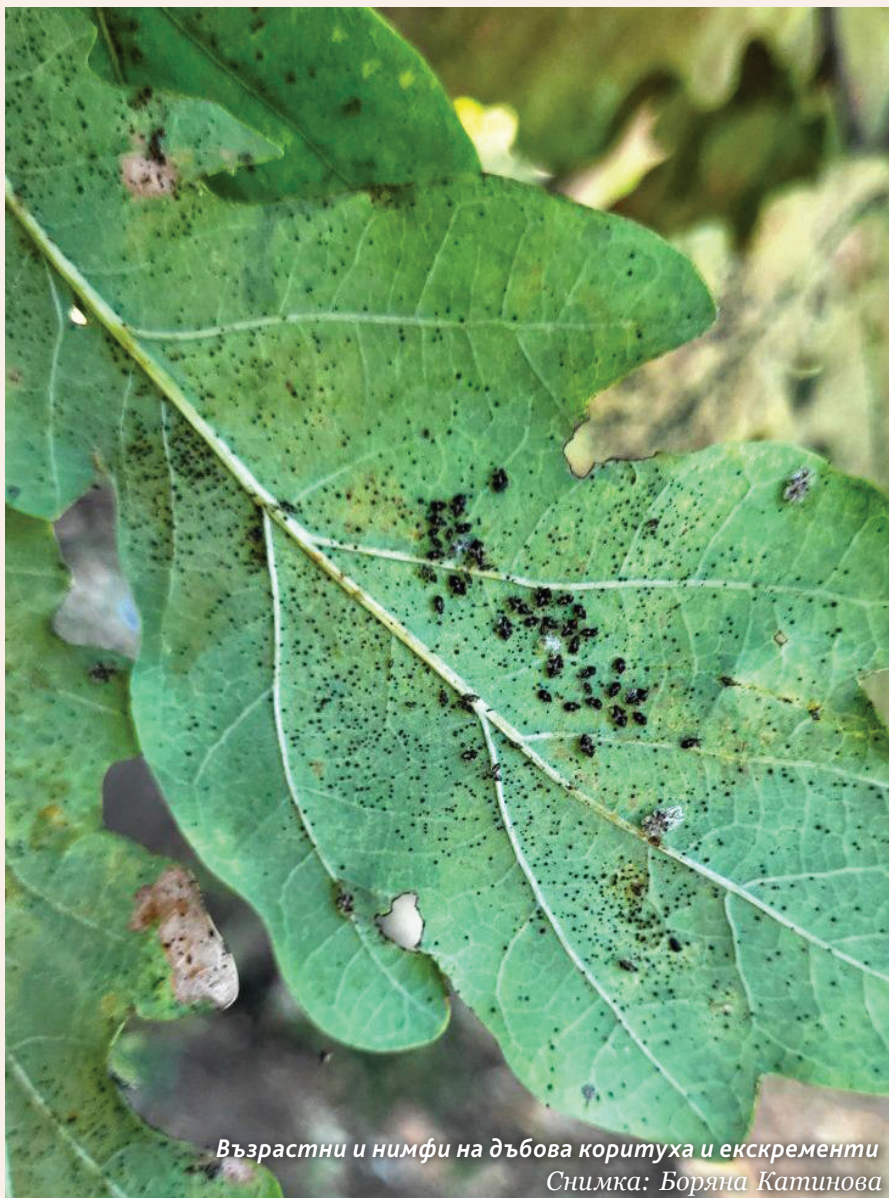

Възможности за борба с дъбовата коритуха

Д-р инж. Петя МАТЕВА – главен експерт в отдел „Стопанисване на горските територии“ в ИАГ

Възрастни и нимфи на дъбова коритуха и екскременти
Снимка: Боряна Катинова

Здравословното състояние на горите ежегодно се влияе от редица познати биотични и абиотични фактори. В условията на динамични климатични промени все по-често се наблюдава и поява на чужди, инвазивни видове. Те имат способността да се размножават и оцеляват в нови територии със или без човешка намеса. Един от чуждите видове, които нахлуха в Европа относително бързо, е вид насекомо от северноамери-

кански произход – дъбовата коритуха (*Corythucha arcuata* Say, 1832, Heteroptera: Tingidae). Присъствието ѝ в Европа е регистрирано през 2000 г., когато е намерена в Италия. През 2001 г. видът е включен в списъка на Европейската и средиземноморската организация за растителна защита (EPPO), но през 2007 г. е изключен, тъй като става ясно, че фитосанитарните усилия не могат да спрат разширяването му (Bălăscenoiu et al., 2021).

В България е установена за първи път през 2012 г. от Лесозащитна станция – Пловдив, и Института за гората (Добрева и кол., 2013). През 2013 г. е съобщено за присъствието ѝ в Сърбия, през 2015 г. – в Румъния, а за Северна Македония – едва през 2019 година. Понастоящем разпространението на дъбовата коритуха е повсеместно в дъбовите гори на Европа.

Възрастните и нимфите на насекомото се хранят с клетъчен сок чрез пробиване на епидермиса на долната страна на листата. Първият симптом на нападението е появата на хлоротични петна по листата и черни екскременти. Постепенно тези петна се сливат и обхващат целия лист (снимки на линка: <http://calendar.iag.bg/bg/node/113>).

Биоекологията на вида се проучва интензивно в европейските страни. Установено е, че възрастните презимуват в пукнатини на кората. Женските снасят яйца на долната страна на листата. Развитието от яйце през нимфа до имаго отнема 30 – 45 дена. Според температурно-влажностните условия в отделните райони се наблюдават 2 – 3 поколения годишно, с възможност за четвърто (Сталев, 2020). Проучвания върху физиологичните реакции на обикновения дъб (*Quercus robur*) при нападение от дъбова коритуха (Nikolić et al., 2019) показват, че фотосинтезата намалява с почти 60 %, а транспирацията – с почти 22 % в сравнение с ненападнатите растения. Като се има предвид, че радиалният растеж на видовете от род *Quercus* се реализира предимно в първата част на вегетационния сезон, когато все още нападението е слабо и повредите не се проявят видимо (Szónyi 1962; Járó and Tátraaljai 1985; Hirka 1991), е очаквано да не се отчита загуба на прираст. Предполага се

обаче, че кумулативният ефект от повтарящото се нападение в продължение на много години вероятно ще окаже влияние (Paulin et al. 2020). Споменава се и вероятно влияние върху плодоносенето при дъба, което предстои да се проучи. От друга страна, нараняването на листната петура повишава и чувствителността към други насекоми, различни заболявания и замърсяване (Connell & Beacher, 1947). Посочва се, че при по-чувствителни хора ухапването от насекомото може да причини обрив и алергия (Ciceoi & Radulovici, 2018).

В годините са търсени опити за намаляване плътността на насекомото. В Америка е установено, че видът *Erythmelus klopomor* може да съдейства успешно в контролирането на дъбовата и чинаровата коритуха (Puttler et al., 2014). Хърватско проучване обръща внимание на възможността за биологичен контрол на този инвазивен вид чрез ентомопатогенната гъба *Beauveria* (Kovač et al., 2021). Описаните в Европа естествени врагове – калинки, златоочици, акари, паяци, не са достатъчни за снижаване на числеността ѝ (Paulin et al. 2020). В България има разработени биоторове за земеделието с инсектициден ефект, съдържащи ризобактерии от рода *Bacillus* и жизнени спори от естествени гъби *Metarhizium* и *Beauveria*. Прилагането им в горски разсадници може да повиши устойчивостта на фиданките.

Резултатите от румънски опит за въздушно пръскане с ацетамиприд и алфа-циперметрин срещу дъбовата коритуха показват, че намаляването на популацията на нимфите е в размер на 91 до 96 % (Balacenoiu et al., 2021). Авторите отчитат, че оцелелите индивиди са достатъчни за ново размножаване и разпространение с времето (22 дена след третиране с контактни инсектициди и повече от месец след третиране със системни инсектициди). Като проблем се отчита, че завихрянето на въздушната струя с препаратите не е достатъчно, за да бъдат напръскани всички индивиди в короната и по стъблото на дърветата. Този недостатък се преодолява чрез прилагане на наземна химична борба. В периода 2019 – 2021 г. в Сърбия (Drekić et al., 2019, 2021) чрез мощен разпръсквател на мъгла – Stihl SR 420, успешно третират от всяка страна листата на дъбови дървета с различни инсектициди. Според резултатите активните вещества – бупрофезин, абаментин и флониламид, не показват достатъчна ефикасност, докато бифентрин, тиаметоксам, делтаметрин и ацетамиприд имат висока ефективност за унищожаване на възрастните и нимфите на дъбовата коритуха. Редно е да се напомни, че не всички активни вещества са разрешени за прилагане на територията на Европейския съюз, а употребата на някои от разрешените продукти е ограничена от горската сертификация.

В България е установено, че в периода от края на април до началото на май се дохранват презимуващите възрастни насекоми, а в средата на юни се наблюдава масово размножаване на нимфите и те имат най-висока численост върху листата, но уврежданията все още не са значителни (Катинова, 2023). Това са благоприятните периоди за третиране с продукти за растителна защита.

По-късно във вегетационния период, когато се наблюдава засъпяване на отделните поколения на коритухата, за добър ефект от третирането ще е необходимо многократно прилагане на инсектициди, респективно разходите за борба ще са значителни, а в същото време нанесените щети от вредителя са достатъчно големи. Използването на инсектициди срещу *Corythucha arcuata* е оправдано в разсадници, горски пояси, паркове и при защитата на дъбови фиданки в първите години след залесяването. За контрол на вредителя в по-голям горски масив следва да се развият биологични методи, т.е. да се проучат и използват естествените врагове на вредителя.

Понастоящем в Института за гората – БАН, се разработва дисертационна тема за биоикологията и вредността на дъбовата коритуха в България. Резултатите от нея ще дадат насоки за мониторинга и провеждането на борба с вредителя.

Дъбова коритуха
Снимка: А. I. Gubina, 2020

Нимфа на дъбова коритуха
Снимка: Румен Начев

Повреди от вредителя
Снимка: Боряна Катинова